

# โชเปนฮาวเออร์ ข้อวิพากษ์แนวคิดแบบทุนิยม

## Schopenhauer: a critique of arguments against pessimism

รุ่งนิภา เหลียง  
Rungnipa LIANG

อาจารย์ประจำ ภาควิชาศาสนาและปรัชญา  
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา  
Department of Religion and Philosophy Faculty of Humanities and Social Sciences,  
Burapha University, Thailand

ตอบรับบทความ (Received) : 16 พ.ย. 2562  
รับบทความตีพิมพ์ (Accepted) : 23 ก.พ. 2563

เริ่มแก้ไขบทความ (Revised) : 16 พ.ย. 2562  
เผยแพร่ออนไลน์ (Available Online) : 30 มี.ค 2563

## โซเปนฮาวเออร์ ข้อวิพากษ์แนวคิดแบบทุนิยม

รุ่งนิภา เหลียง

### บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิพากษ์ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับข้ออ้างบางประการที่ อาเธอร์ โซเปนฮาวเออร์ (Arthur Schopenhauer) นักปรัชญาเมธีชาวเยอรมันถูกกล่าวหาว่าเป็นนักคิดผู้มีทัศนคติค่อนข้างจะเป็น “ทุนิยม” หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า เป็นผู้มึ่วิธีคิดแบบมองโลกในแง่ร้าย (pessimist) มากเกินไปจนก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีต่อผู้ที่ได้ศึกษาผลงานของเขา โดยจะแบ่งโครงสร้างในการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ประเด็นที่หนึ่ง คือ ความหมายของชีวิตในทัศนะของโซเปนฮาวเออร์ ประเด็นที่สอง คือ การเสนอข้ออ้างเพื่อโต้แย้งและสนับสนุนการมองโลกแบบทุนิยม และประการสุดท้าย ผู้เขียนจะเสนอความเป็นไปได้ที่จะประนีประนอมให้เห็นถึงข้อเด่นบางประการของการมองโลกตามความเป็นจริง ซึ่งต้องอาศัยการมีจุดเริ่มต้นจากการมองชีวิตว่าเป็นรวมศูนย์ของความปรารถนา ความอยาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการมองโลกแบบทุนิยมหรือพุทธศนนิยมนั่นเอง

คำสำคัญ : พุทธศาสนา อาเธอร์ โซเปนฮาวเออร์ ทุนิยม

## Schopenhauer: a critique of arguments against pessimism

Rungnipa LIANG

---

### Abstract

This article is intended to challenge certain arguments accusing the German philosopher Arthur Schopenhauer of having an overly “pessimist” perspective or holding that he possessed an extremely pessimistic character that may cause more disadvantages than advantages to those who study his philosophy.

The presentation is structured into three parts. The first part describes the meaning of life from the perspective of Schopenhauer. The second part presents the arguments to dispute and support the view of pessimism. Finally, the author suggests the possibility of compromise by acknowledging some of the strengths of viewing the world realistically, which requires a pessimistic critique of life centered on turbocharged desire.

**Keywords :** Buddhism, Pessimism, Arthur Schopenhauer

## บทนำ

การสำรวจความหมายเบื้องต้นของคำว่า ทุณฺยัม เป็นเรื่องที่ต้องทำให้กระจ่าง เนื่องจากคำนี้อาจไม่เป็นที่คุ้นเคยเหมือนศัพท์ทางปรัชญาอื่นๆ ทั่วไป ทุณฺยัม<sup>1</sup> เป็นศัพท์ที่มาจากคำว่า “ทุ” แปลว่า ชั่ว ยาก ลำบาก ทรมาน<sup>2</sup> พจนานุกรมฉบับแปลภาษาบาลีเป็นอังกฤษ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทุ” ไว้ความว่า bad wrong perverseness difficulty badness ส่วนคำว่า “นิยม” นั้น คำนี้ในภาษาบาลีมีการให้ความหมายไว้หลายประการ อาทิ การกำหนด (definiteness) ความแน่นอน (certainty) การจำกัด (limitation) ฯลฯ ดังนั้น หากแปลความตามรากศัพท์แล้ว จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า ทุณฺยัม มาจาก ทุ ประกอบกับ นิยม รวมความเป็น ทุณฺยัม แปลตามศัพท์ได้ว่า “การกำหนดชั่ว” หมายถึงกำหนดเห็นแต่ส่วนที่เลวร้าย หรือ ทรรศนะที่มองโลกและชีวิตในแง่ร้าย โดยเห็นว่าโลกและชีวิตที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบันไม่ดี และไม่มีทางที่จะดีกว่านี้อีก ตรงกันข้ามกับสຸณฺยัม (optimism)<sup>3</sup> ซึ่งแนวคิดนี้ทั้งนักปรัชญา นักจิตวิทยา นักเขียน ตลอดจนนักวิหยาบุคคลสมัยต่างเลือกข้างยืนเพื่อที่จะสนับสนุนและโต้แย้งว่าแนวคิดนี้เป็นคุณหรือเป็นโทษตามมโนทัศน์ของตน

<sup>1</sup> เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, พจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทย, อ้างคำว่า “ทุณฺยัม.”

<sup>2</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554, อ้างคำว่า “ทุ.”

<sup>3</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย, อ้างคำว่า “สຸณฺยัม.”

## 1. นัยสำคัญของการมองโลกและชีวิต แบบอาเธอร์ โชเปนฮาวเออร์

อาเธอร์ โชเปนฮาวเออร์<sup>4</sup> เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะนักคิดผู้มีโลกทัศน์ในการมองโลกและชีวิตในแง่ร้าย กล่าวคือ แนวคิดของเขาถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า ทุนิยม (Pessimism) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มความคิดทางปรัชญาที่ปฏิเสธความปรารถนาของมนุษย์และไม่เชื่อในความมีอยู่ของพระเจ้า ผลงานของเขามีคนกล่าวถึงกันอย่างมาก คือ เรื่อง On the Fourfold Root of the Principle of Sufficient ตีพิมพ์ในภาษาเยอรมันโดยใช้ชื่อว่า Über die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde และงานเขียนอีกชิ้นหนึ่งคือเรื่อง Die Welt als Wille und Vorstellung ตีพิมพ์ในชื่อภาษาอังกฤษว่า (The World as Will and Representation)<sup>5</sup> ในปี 1851 หนังสือที่สร้างชื่อเสียงและผู้คนเริ่มติดตามผลงานคืองานนิพนธ์เรื่อง Parerga und Paralipomena ตีพิมพ์ในภาษาอังกฤษชื่อว่า Appendices and Omissions สารสำคัญที่ปรากฏในงานเขียนของโชเปนฮาวเออร์คือ การวิเคราะห์หัตถ์ทัศน์เกี่ยวกับการนำเสนอความเป็นจริงในสองแง่มุม กล่าวคือ ความเป็นจริงประการที่หนึ่ง เชื่อว่าในตัวของผู้มนุษย์ที่ดำรงอยู่นั้นมีเจตจำนง (Will) เป็นตัวขับเคลื่อนหลัก และความเป็นจริงประการที่สอง คือ โลกที่มนุษย์รับรู้ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของการเป็นภาพแทน (Representation) จากอำนาจของ

---

<sup>4</sup> Arthur Schopenhauer มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ. 1788-1860 นักปรัชญาชาวเยอรมันเกิดเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1788 - 21 กันยายน 1860.

<sup>5</sup> Philip Stokes, *Philosophy The Great Thinkers* (China: Arcturus Publishing Ltd., 2008), 247.

เจตจำนง ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ความปรารถนาทางอารมณ์ที่มนุษย์มี ไม่มีวันที่จะได้รับการตอบสนองเพื่อความพอใจอย่างแท้จริงได้ สิ่งที่เขาต้องการนำเสนอคือการดำเนินชีวิตด้วยการปฏิเสธความปรารถนาของตนเอง เมื่อแนวคิดดังกล่าวถูกเผยแพร่ออกไปแน่นอนว่าย่อมเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้างทั้งในมุมที่เห็นด้วยและเห็นต่าง

การมองโลกและชีวิตแบบอาเธอร์ โชเพนฮาวเออร์ เป็นผลมาจากการคิดแบบคู่ตรงข้ามซึ่งทวนกระแสความคิดของคนในสังคมยุโรปสมัยนั้น<sup>6</sup> ซึ่งคนในช่วงนั้นจะเข้าใจคุ้นเคยกับการมองโลกในแง่บวก ผู้คนต่างไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งการอยู่ดีกินดี (well-being) ความพอใจ (pleasure) และในขณะเดียวกันก็เข้าใจและโจมตีว่าการมองโลกในแง่ร้ายทำให้ชีวิตมนุษย์สิ้นหวัง จุดเริ่มต้นทางความคิดของโชเพนฮาวเออร์ดังกล่าวมีที่มาจากที่โชเพนฮาวเออร์มีทัศนคติทางความคิดที่เชื่อว่า ชีวิตของมนุษย์เป็นการเดินไปมาระหว่างความทุกข์และการเบื่อก่อนหน้านั้น ทั้งนี้เพราะโลกเป็นเพียงภาพแทนของมโนภาพที่มนุษย์มีความต้องการ รับรู้ และสร้างขึ้น<sup>7</sup> โลกทัศน์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงฐานความเข้าใจ เรื่องธรรมชาติของมนุษย์ในทฤษฎีของโชเพน-เฮาเออร์ว่า สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์นั้น มีการกระทำซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งการกระทำที่ดีหรือชั่วที่ถูกแสดงออกมาทุกอย่างล้วนถูกขับเคลื่อนด้วยสิ่งที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน และสิ่งนี้เอง โชเพนเฮาเออร์เรียกมันว่า Wille ในภาษาเยอรมัน ปรากฏตรงกับคำว่า

<sup>6</sup> Christoph Delius, Matthias Gatzemeier, Deniz Sertcan and Kathleen Wünscher, *The Story of Philosophy From Antiquity to The Present* (China: h.fullmann, 2014), 88.

<sup>7</sup> Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Idea*, Vol. 1., trans. R.B. Haldane and J. Kemp (London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1964), 2-3.

“will” ในภาษาอังกฤษ หรือ “เจตจำนง” ในภาษาไทย ซึ่งคำนี้เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักวิชาการด้านปรัชญาศาสนา ธรรมชาติของมนุษย์ที่ถูกสร้างมาให้มีร่างกายและมีเจตจำนงที่แสดงออกมาทางความรู้สึก จนความรู้สึกนี้ถูกแปรสภาพเป็นความปรารถนาความทะยานอยาก จึงส่งผลให้มนุษย์มีความต้องการแบบไม่มีที่สิ้นสุด ดังคำกล่าวของโชเปนเฮาเออร์ที่บรรยายไว้ความว่า

...พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงหรือกระทำออกมาเกิดจากเจตจำนงเป็นตัวควบคุม และเจตจำนงนี้เองที่สั่งการทำให้ร่างกายของมนุษย์เคลื่อนที่ ตลอดจนขับเคลื่อนให้มนุษย์แสดงออกเป็นการกระทำต่างๆ ตามแรงกระตุ้นและความปรารถนาที่ตนมี...<sup>8</sup>

ถ้าโชเปนเฮาเออร์ก้าวเช่นนี้ก็หมายความว่า ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยร่างกายที่มนุษย์เรามองเห็นกันอยู่ จำต้องได้ซึ่งกายนี้เริ่มต้นการกำเนิดโดยอาศัยกระบวนการวิวัฒนาการตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อว่าทารกนั้น เกิดจากการใช้เซลล์สืบพันธุ์ของพ่อและแม่ขับเคลื่อนผสมกันเพื่อให้เกิดเป็นร่างกาย<sup>9</sup> นอกจากร่างกายแล้ว มนุษย์ยังมีตัวเจตจำนงและสิ่งนี้เองที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน

โชเปนเฮาเออร์ถือว่า “Wille” หรือ “เจตจำนง” เป็นที่ตั้งของการเรียกร้องให้เกิดการกระทำที่ส่งผลให้มนุษย์มีความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ เรียกว่าเป็นความทุกข์และความสุขที่ชีวิตมนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ

<sup>8</sup> Ibid., 128-130.

<sup>9</sup> Varakamin S., “Human cell & Stem cell,” *J. Bureau of Alternative Medicine*, 5(2), (2012): 5-16.

เจตจำนงที่อยู่ในตัวมนุษย์นี้จะมีความต้องการและความปรารถนาไม่จบสิ้น เมื่อเจตจำนงคือจุดตั้งต้นของการเกิดความทุกข์และความสุข คำถามที่ควรตั้งข้อสังเกตประการหนึ่งคือในทรรศนะของโซเปนเฮาเออร์นั้น เขาปฏิเสธความสุขใช่หรือไม่ ตลอดเวลาในช่วงชีวิตของโซเปนเฮาเออร์ เขาคือนักปรัชญาที่ชอบงานศิลปะและการเลี้ยงสัตว์ ในผลงานเขียนของเขาระบุไว้ว่า ความงดงามของศิลปะ อันเกิดจากการสร้างสรรค์ของศิลปินก็ดี หรือแม้กระทั่งความงามที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับชีวิตมนุษย์ เพราะมันทำให้มนุษย์เกิดความพอใจ ดังคำกล่าวของเขาความว่า “...งานศิลปะเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกพอใจ ชอบพอได้อย่างง่ายดาย มนุษย์สามารถซึมซับความงดงามของศิลปะได้อย่างง่ายดาย”<sup>10</sup>

เขาไม่ได้ปฏิเสธความสุขจากการชมผลงานศิลปะผ่านประสาทสัมผัส ในขณะที่เดียวกันเขายังยืนยันว่า ความสุขแบบนี้ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระงับก้าวผ่านความทุกข์ได้ โซเปนเฮาเออร์ได้เสนอกระบวนการทัศนรูปแบบวิธีการใช้ความสุขอันเกิดจากการมีความพึงพอใจในผลงานศิลปะ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์เข้าถึงวิธีการดับทุกข์ไว้ โดยเขาได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบว่า เวลาที่มนุษย์มองดูผลงานภาพวาดของศิลปิน หากเราสามารถแยกความรู้สึกในการรับรู้ได้ว่า มีวัตถุที่ถูกรู้และตัวผู้รับรู้ เราพิจารณามองเห็นภาพวาดที่งดงามและพอใจอยู่เบื้องหน้าด้วยความสงบนิ่งจากภายใน และควบคุมไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าอยากได้ อยากครอบครอง การควบคุมเจตจำนงซึ่งแสดงออกเป็นความพอใจที่อยากจะเป็นเจ้าของ การเกิดความรู้สึกขึ้นในลักษณะนี้ หากสามารถควบคุมได้ ตัวผู้รับรู้ไม่เข้าไปยึดเกาะกับวัตถุที่ชอบ

<sup>10</sup> Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Idea*, Vol. 1., trans. R.B. Haldane and J. Kemp, 252.



การดูความงามจากงานศิลปะที่ศิลปินสร้างขึ้นจึงเป็นหนึ่งในช่องทางที่โชเปนฮาวเออร์ได้นำเสนอไว้ว่าเป็นวิธีดับทุกข์ที่เกิดจากความต้องการได้ดังความว่า ... เมื่อผู้รู้ไม่อยู่ภายใต้เจตจำนง การรับรู้ในลักษณะนี้มนุษย์จะปราศจากซึ่งการยึดถือและปราศจากทุกข์...<sup>11</sup> ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทุกข์หรือสุขตลอดจนการดับทุกข์อยู่ที่เจตจำนงนั่นเอง

นัยสำคัญของการมองโลกและชีวิตแบบอาเธอร์ โชเปนฮาวเออร์ได้ชี้ให้เห็นทฤษฎีสำคัญบางประการที่ซ่อนอยู่คือ ธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีเจตจำนงนี้เอง เป็นตัวขับให้มนุษย์เกิดความรู้สึกต่างๆ ขึ้นตามมา แสดงออกเป็นความรู้สึกชอบที่เรียกว่า ความสุข และความรู้สึกไม่ชอบเรียกว่าความทุกข์ และความรู้สึกชอบที่มนุษย์ทั้งหลายเฝ้านถวิลหานี้ โชเปนฮาวเออร์ได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ความสุขซึ่งเป็นภาวะที่เกิดจากความพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เป็นเพียงภาวะที่มีอยู่อย่างชั่วคราว เป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง ความสุขที่ถูกสร้างขึ้นจากแรงขับของเจตจำนงนี้ จะมีความปรารถนาและความต้องการที่ไม่มีวันจบสิ้น ดังความว่า “...ทุกสิ่งที่มีมนุษย์ได้รับในชีวิตจะมีเพียงแค่อุณหภูมิและความทุกข์ ความสุขใหม่ที่ผ่านเข้ามาให้เราพบเจอ สุดท้ายแล้วมันก็มาจากการเบื่อความอยากได้ที่เราเคยได้รับ ครอบครอง และมีมาก่อนเท่านั้น ...”<sup>12</sup> เมื่อความสุขเป็นเพียงภาวะที่เกิดขึ้นและอยู่อย่างชั่วคราว มนุษย์แค่ชวนชวายเป็นเพื่อให้ออกห่างจากความปรารถนาและความพึงพอใจของความสุขต่อสิ่งอื่นๆ เรื่อยไปเช่นนี้ โชเปนฮาวเออร์มองว่ามันคือตัวความทุกข์ที่ถูกความสุขปิดบังเอาไว้ โชเปนฮาวเออร์ได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นในประเด็นนี้ไว้ว่า แม้แต่คนที่อยู่ในสังคมอุดมคติยูโทเปีย “Utopia”<sup>13</sup>

<sup>11</sup> Ibid., 254.

<sup>12</sup> Ibid., 411-412.

<sup>13</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน เซอร์ โทมัส มอร์, *ยูโทเปีย*, แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ, 2551).

อันเป็นเมืองที่สมบูรณ์แบบก็ยังมีคนบางคน บางกลุ่มเกิดความเบื่อหน่ายกับชีวิตได้ นี่คือการทุกข์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้กับมนุษย์เสมอ<sup>14</sup> แนวคิดดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นจริงบางประการที่ไซเพนเฮาเออร์ต้องการเสนอคือ โดยทั่วไปมนุษย์มักเห็นผิดเป็นความหลอกลวงที่เจตจำนงเป็นตัวสร้างขึ้นมา ซึ่งปกปิดทำให้มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นทุกข์ตามความเป็นจริงได้ ชีวิตของมนุษย์ตามทฤษฎีของไซเพนเฮาเออร์จึงเต็มไปด้วยความทุกข์ที่เกิดขึ้นทางกายและความทุกข์ที่เกิดขึ้นทางใจ ซึ่งมีจุดกำเนิดมาจากสิ่งที่เรียกว่าเจตจำนง

ลักษณะชีวิตของมนุษย์ที่ประสบกับทุกข์ทางกาย (Physical pain) หมายถึง ทุกข์ที่มีกายเป็นเหตุเกิด ได้แก่ ทุกข์ที่เกิดจากการบาดเจ็บของอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ภาวะความเสื่อมสภาพของร่างกาย ความหนาว ความร้อน และความทุกข์อื่นๆ ซึ่งมีร่างกายเป็นต้นเหตุอีกเป็นจำนวนมาก ทุกข์ทางกายเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดมาคู่กับร่างกายเป็นสิ่งที่เลี่ยงได้ยาก

ลักษณะชีวิตของมนุษย์ที่ประสบกับทุกข์ทางใจ (Spiritual pain) หมายถึง ทุกข์ที่เกิดจากแรงขับของเจตจำนง ทุกข์ทางใจนี้ลำแดงออกมาเป็นความรู้สึกได้อย่างหลากหลาย เช่น ความเบื่อหน่าย ความต้องการครอบครอง ความกลัว ความผิดหวัง ความทะเยอทะยาน เป็นต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าบางครั้งทุกข์ทางใจส่วนหนึ่งมีทุกข์ทางกายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นได้ เช่น เมื่อได้รับบาดเจ็บหรือป่วยไข้ขึ้นมาทำให้เกิดทุกข์ทางกายขึ้นแล้ว ต่อมาก็เกิดความกังวลใจ ความหวาดกลัวตามมาว่าอาจจะรักษาไม่หายจะต้องสูญเสียอวัยวะไปหรืออาจจะเสียชีวิต เช่นนี้ก็จัดว่าเป็นความทุกข์ทางใจที่มีฐานเกิดมาจากกาย

ด้วยเหตุนี้โลกจึงถูกสร้างขึ้นมาจากมโนภาพของมนุษย์

<sup>14</sup> Arthur Schopenhauer, *Essays and Aphorisms*, trans. R.J. Hollingdale (Great Britain: Hazell Watson & Viney Ltd., 1970), 43.

ดังคำกล่าวที่ว่า โลกคือมโนภาพของฉัน<sup>15</sup> และชีวิตมนุษย์มีแต่ความทุกข์ ส่วนความสุขนั้นถูกความทุกข์ครอบงำเอาไว้ ความต้องการที่ไม่ได้ รับการตอบสนอง (unsatisfied will) และความต้องการที่ได้รับการ ตอบสนองแล้ว ก็ยังสามารถมีความอยากอื่นๆ ตามมาได้อีก จึงก่อกำเนิด เป็นความทุกข์สองประเภทใหญ่ๆ คือ ความทุกข์ทางกายและความทุกข์ ทางใจ ดังคำกล่าวของโชเปนฮาวเออร์ความว่า

ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ เราอาจกล่าวได้ว่ามีความทุกข์ เป็นจุดเริ่มต้น และการดำรงชีพอยู่ต่อไปของมนุษย์ก็จะวนเวียน อยู่กับความทุกข์เสมอ ความรู้สึกของมนุษย์สามารถฉลัดเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง และถูกแทนที่ได้ด้วยความรู้สึกหลากหลาย เช่น บางขณะที่เราได้ครอบครองวัตถุบางอย่าง ความต้องการหรือความ พอใจนั้น อาจจะถูกเปลี่ยนเป็นความเบื่อหน่ายเข้ามาแทนที่ได้ ... ด้วยเหตุนี้ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์จึงไม่แตกต่างไปจากลูกตุ้ม ที่แกว่งไปมาจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งนั่นก็คือความทุกข์และ ความเบื่อหน่ายนั่นเอง...<sup>16</sup>

จากที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นสาระสำคัญของการมองโลกและชีวิต แบบอาเธอร์โชเปนฮาวเออร์ได้ว่าโลกตลอดจนวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มนุษย์ รับรู้การมีอยู่นั้น ล้วนเกิดจากอิทธิพลของสิ่งที่เรียกว่า เจตจำนง และ ตัวเจตจำนงนี้เองที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ควบคู่กับการดำรงอยู่ของร่างกาย เจตจำนงทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกทุกข์ สุข และส่งผลต่อให้เกิดเป็นการ

<sup>15</sup> Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Idea*, Vol. 1., trans. R.B. Haldane and J. Kemp, 3.

<sup>16</sup> Ibid., 402.

## แสดงออกทางพฤติกรรมและความต้องการ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเข้าใจธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ดังที่ไซเพนฮาวเออร์กัลดำมานี้ ไม่ได้เป็นของใหม่แต่มีแนวคิดที่เทียบเคียงได้กับพุทธศาสนา โดยพุทธศาสนามองว่า ชีวิตมนุษย์มีกระบวนการเกิดและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ดังความว่า ... เมื่อใดมารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และคันธัพพะก็ปรากฏ เมื่อปัจจัยทั้งสามประชุมพร้อมกันเช่นนี้ การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีขึ้นได้...<sup>17</sup> เมื่อชีวิตได้ถือกำเนิดเกิดขึ้น องค์ประกอบแห่งชีวิตอาจแบ่งออกได้เป็นรูปและนาม ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรม ได้แก่ วัตถุหรือร่างกาย และส่วนประกอบฝ่ายนาม หมายถึง ส่วนที่เรียกว่า จิต<sup>18</sup>

พุทธศาสนายืนยันว่า ทั้งรูปและนามหรือทั้งร่างกายและจิตใจนี้ มีการอิงอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ร่างกายต้องอาศัยจิตใจจึงจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้ และส่วนประกอบฝ่ายนามธรรมที่เรียกเพียงสั้นๆ โดยรวมว่า จิต<sup>19</sup> นี้ เป็นจุดตั้งต้นของการกระทำที่มนุษย์แสดงออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรมได้ 3 ทาง คือ ทางกาย (กายกรรม) ทางวาจา (วจีกรรม) ทางใจ (มโนกรรม)<sup>20</sup> ในสามอย่างนี้ มโนกรรมหรือใจสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้น<sup>21</sup> มนุษย์คิดก่อนแล้วจึงพูดหรือทำ กล่าวคือ การแสดงออกทางกายและวาจาขยายออกมาจากใจนั่นเอง ใจหรือจิตจึงเป็นที่แสดงออกของความรู้สึกทุกข์สุข และควบคุมกายให้ดำเนินขนานไปกับความรู้สึกนั้น

<sup>17</sup> ม.ม. 12/408/444 (ไทย.มจร)

<sup>18</sup> อภ.สง. 34/109/21 (ไทย.มจร)

<sup>19</sup> คำว่าจิต ในทางพุทธศาสนามีคำที่เป็นไวยากรณ์เช่น คำว่า มโน หทัย มานัส ปณฺฑระ มนินทริยฺ ฯลฯ ดูรายละเอียดใน อภ.สง. 34/460/129 (ไทย.มจร)

<sup>20</sup> ม.ม. 13/64/56 (ไทย.มจร)

<sup>21</sup> พระศรีคัมภีร์ญาณ, พุทธปรัชญา (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), 111.

จิตของมนุษย์เป็นต้นกำเนิดของความรู้สึกและการกระทำ ทรรศนะของพุทธศาสนาช่วยชี้ให้เห็นข้ออ้างที่พิสดารได้ว่า นัยสำคัญของการมองโลกและชีวิตแบบอาเธอร์ โชเปนฮาวเออร์ มิได้เป็นของใหม่ที่เป็นแนวคิดแปลกปลอมในสังคมยุโรป แต่ในขณะเดียวกันทรรศนะของโชเปนฮาวเออร์มีข้อมูลบางอย่างที่เทียบเคียงสอดคล้อง และไปกันได้กับแนวคิดของพุทธศาสนาซึ่งจัดเป็น ทรรศนะปรัชญาชีวิตแบบตะวันออก ซึ่งข้ออ้างนี้ได้รับการยืนยันและสนับสนุนจากวิทย์ วิศทเวทย์ไว้ความว่า “...โชเปนฮาวเออร์ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาอินเดียและพุทธศาสนา เขาบอกว่าต้นหาของมนุษย์ทำให้เราสร้างโลกขึ้นมาเพื่อสนองความประสงค์ เมื่อสมความปรารถนาก็จะเกิดความอยากขึ้นมาใหม่ไม่รู้จักจบมนุษย์เป็นสัตว์ที่เปื่อง่าย ไม่มีอะไรที่จะทำให้เขาพอใจได้จริงๆ”<sup>22</sup>

แนวคิดการมองโลกแบบทุนิยมมีอยู่ในพุทธศาสนา และโชเปนฮาวเออร์ได้เสนอทรรศนะนี้ให้เป็นที่ปรากฏชัดในหมู่ชาวตะวันตก โดยนัยนี้จึงมีความเป็นไปได้สูงในเชิงวิชาการ หากจะตีความว่าชีวิตมนุษย์ในทรรศนะของโชเปนฮาวเออร์ที่ได้ศึกษามาข้างต้นได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธ

เมื่อเป็นเช่นนั้นการกล่าววิพากษ์โจมตีว่า การมองโลกแง่ร้ายแบบโชเปนฮาวเออร์นั้นส่งผลเสียมากกว่าผลดี อาจจะเป็นข้อสรุปที่ไม่สมเหตุสมผลนัก เพราะการมองโลกแบบทุนิยมคือจุดตั้งต้นสำคัญ ทำให้มนุษย์เข้าใจและเข้าใจธรรมชาติความเป็นไปของชีวิต นั่นคือ การสอนให้คนเข้าใจเรื่องทุกอย่างอย่างกระจ่างชัด เป็นการรู้เพื่อละซึ่งความทุกข์นั้น ซึ่งจัดได้ว่ามีแนวทางที่ใกล้เคียงกับพุทธศาสนาและเป็นแนวคิดแบบปรัชญาตะวันออกนั่นเอง

<sup>22</sup> วิทย์ วิศทเวทย์, *จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรมบท* (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2538), 47.

การอภิปรายในหัวข้อที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงฐานความคิดเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์ตามแนวคิดของโซเปนฮาวเออร์ที่มีความสอดคล้องไปกันได้กับแนวคิดของพุทธศาสนา ซึ่งมีความเห็นว่าในตัวของมนุษย์นั้นมีองค์ประกอบบางอย่างที่เป็นแหล่งกำเนิดความรู้สึกของมนุษย์ และความรู้สึกอย่างหนึ่งที่ประจักษ์กับชีวิตมนุษย์เสมอๆ คือทุกข์เป็นภาวะที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนเสมอหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ แม้จะเป็นไปเพื่อแสวงหาความสุข แต่ท้ายที่สุดแล้วจะพบว่าความสุขเป็นเพียงมายาภาพเท่านั้น ความสุขไม่สามารถดำรงอยู่คู่กับมนุษย์ได้ตลอดกาล มโนทัศน์เช่นนี้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการมองโลกและชีวิตในแง่ร้ายเกินไป

ในหัวข้อถัดไปผู้เขียนจะนำเสนอข้ออ้างเพื่อโต้แย้งและสนับสนุนการมองโลกแบบพุนิยม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

(ก) จุดอ่อนแนวคิดแบบพุนิยมของโซเปนฮาวเออร์ คือ การวิพากษ์แนวคิดแบบพุนิยมของโซเปนฮาวเออร์ว่ามีจุดอ่อนหรือข้อด้อยอย่างไร เหตุผลดังกล่าวสามารถนำมาใช้สรุปว่าแนวคิดแบบพุนิยมให้โทษทางความคิดมากกว่าเป็นประโยชน์ได้หรือไม่

(ข) จุดแข็งแนวคิดแบบพุนิยมของโซเปนฮาวเออร์ คือ การโต้แย้งบนฐานของเหตุผลเพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้โซเปนฮาวเออร์จะมีทฤษฎะแบบพุนิยม แต่แนวคิดนี้ได้ทำให้มนุษย์เห็นความเป็นไปของชีวิตในอีกมุมหนึ่ง ซึ่งจะช่วยลดทอนการยึดติดเพื่อแสวงหาความพึงพอใจในชีวิตเพียงด้านเดียว โดยมีรายละเอียดในการนำเสนอต่อไปนี้

## 2. การเสนอข้ออ้างเพื่อโต้แย้งและสนับสนุน การมองโลกและชีวิตแบบทุนิยม

(ก) จุดอ่อนแนวคิดแบบทุนิยมของโชเปนฮาวเออร์

หลังจากที่โชเปนฮาวเออร์ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องทุนิยม<sup>23</sup> สู่สายตาของคนในสังคม เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเขาโดนโจมตีเป็นอย่างมากว่าแนวคิดนี้ไม่สร้างสรรค์ ทำให้มนุษย์เกิดความหดหู่ในชีวิต ท้อถอย เพราะสาระสำคัญคือการนำเสนอว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ ทุกข์ที่มนุษย์เป็นอยู่เกิดจากเจตจำนง ทุกข์มีโทษอย่างไร งานนิพนธ์หลายๆ เล่มของเขาได้อธิบายถึงตัวความทุกข์ ความเบื่อหน่าย เมื่อพิจารณาในมิติของการตีความ จึงเป็นไปได้ว่าลักษณะนี้คือจุดอ่อนอันเกิดจากงานเขียนที่เสนอมโนทัศน์หลักเพียงด้านเดียวที่โชเปนฮาวเออร์เชื่อถือและยอมรับ

จุดอ่อนนี้ส่งผลให้เกิดการตีความจากผู้อ่านได้ ในลักษณะการสร้างความเข้าใจของตนในฐานะที่ผิดไปจากความจริง นั่นคือ จริงอยู่ที่โชเปนฮาวเออร์อธิบายและสอนให้รู้จักทุกข์เป็นหลัก แต่ต้องไม่ลืมว่าอธิบายให้รับรู้ เพื่อให้เกิดการเข้าใจตามความเป็นจริง ไม่เป็นทุกข์กล่าวคือเป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อเข้าใจ ไม่ใช่ยึดติด ผู้เขียน คิดว่าคนที่ไม่เข้าใจเรื่องการอธิบายมุมมองที่มีต่อโลกและชีวิตแบบทุนิยมหรือเรื่องทุกข์อย่างกระจ่างชัด จะเป็น บ่อเกิดของการตีความจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่อง

---

<sup>23</sup> “ทุนิยม” เทียบเคียงกับคำในภาษาอังกฤษว่า pessimism หมายถึงแนวคิดที่มีทรรศนะว่าโลก ชีวิตและมนุษย์ เป็นสิ่งเลวร้าย หรือเป็นการมองโลกในแง่ร้ายนั่นเอง สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติม ความหมายตามรากศัพท์ได้ใน ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554, อ้างคำว่า “ทุนิยม.”

ทุกข์หรือการมองโลกและชีวิตแบบทุนิยมในทางที่ผิดซึ่งความเป็นจริงในทางที่ถูกต้องควรเป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อละนั่นเอง ผลงานเขียนของไซเปนฮาวเออร์อาจจะมีจุดอ่อนในเรื่องนี้ คือ การเน้นอธิบายให้คนรู้จักแนวคิดแบบทุนิยม โดยเน้นเรื่องชีวิตเป็นทุกข์ แต่ขาดหลักการนำเสนออย่างกระจ่างชัดในด้านการตีความเพื่อสร้างความเข้าใจ แต่ทั้งนี้ ผู้เขียนคิดว่าการตีความอันเกิดจากผู้อ่านเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่พิจารณาจากตัวบทของแนวคิดแบบทุนิยม เหตุผลดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ยืนยันเพื่อสรุปว่า แนวคิดแบบทุนิยมเป็นการมองโลกในแง่ร้ายที่ให้โทษทางความคิดมีข้อด้อยมากกว่าข้อเด่นได้ จุดอ่อนประการถัดมาที่ผู้เขียนพบคือ ถึงแม้ไซเปนฮาวเออร์จะตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องทุกข์ที่ปรากฏในชีวิตมนุษย์ แต่กระนั้นก็ได้ไม่ได้เสนอวิธีการที่จะช่วยให้มนุษย์ดับทุกข์ไว้อย่างชัดเจน เป็นขั้นตอน กล่าวคือ เป็นแค่เพียงการนำเสนอด้วยคำบรรยายเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น แต่ไม่ได้ระบุขั้นตอนวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อเป็นแบบแผนในการลงมือกระทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์นั้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเขาที่ปรากฏในงานนิพนธ์ความว่า

พระเจ้าไม่สามารถช่วยเหลือให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการบูชาหรือสวดอ้อนวอน มีแต่การเริ่มต้นจากตัวของมนุษย์เองเท่านั้น<sup>24</sup> ฉะนั้นพูดถึงการสละความต้องการทางโลก อยู่สม่ำเสมอ นั่นคือ การเข้าใจว่าชีวิตเป็นทุกข์ เจตจำนงเป็นตัวสร้างความรู้สึกสุขแบบชั่วคราวขึ้นมา ในความคิดของฉันทเราจึงไม่ควรปล่อยความรู้สึกไปตามเจตจำนง แต่จงดำรงอยู่ในลักษณะของการคัดค้าน ต่อต้าน ปฏิเสธเจตจำนงที่ตัวเราสร้างขึ้น ซึ่งอาจ

<sup>24</sup> Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Idea*, Vol. 1., trans R.B. Haldane and J. Kemp, 420.



จะเป็นการอยู่ในลักษณะทรมานตน เน้นการประพฤติดิพรหมจรรย์<sup>25</sup>

การขาดซึ่งความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัตินี้อาจจะเป็นจุดอ่อนหนึ่งของข้อวิพากษ์แนวคิดแบบทุนิยมในทรรศนะของโชเปนฮาวเออร์ ซึ่งจะแตกต่างจากพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาของศาสนาพุทธ<sup>26</sup> ที่ได้บรรยายถึงการมองโลกและชีวิตแบบทุนิยมไว้ พร้อมนำเสนอปัญหาและวิธีการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

(ข) จุดแข็งแนวคิดแบบทุนิยมของโชเปนฮาวเออร์

ในหัวข้อนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงข้อเด่นหรือจุดแข็งของแนวคิดแบบทุนิยมว่า การมองโลกแบบทุนิมนั้นไม่ได้ส่งผลร้ายเสมอไป การพิสูจน์เพื่อยืนยันข้อสรุปดังที่กล่าวมานี้ จึงจำเป็นต้องตอบข้อโต้แย้งต่างๆ ที่มุ่งนำเสนอโจมตีว่าทุนิยมคือแนวคิดการมองโลกแบบสุดโต่งด้านเดียวที่ส่งผลเสียต่อวิธีการคิดของมนุษย์ให้ได้ก่อน จากนั้นจึงจำเป็นต้องพิสูจน์ว่า แนวคิดตรงข้ามกับทุนิยมที่เรียกว่าสุนิยม มีจุดอ่อนและข้อด้อยเช่นเดียวกัน การมองโลกแบบสุนิยมเป็นการมองโลกแบบสุดโต่งเพียงข้างเดียวที่ไม่ได้แตกต่างจากการมองโลกแบบทุนิยมเลย และผลลัพธ์จากการมองโลกเช่นนี้ มีข้อด้อยบางประการแฝงอยู่ในลักษณะที่เข้าถึงได้ง่ายกว่าเท่านั้นเอง ในเบื้องต้นจึงขอนำเสนอแนวคิดแบบสุนิยมเป็นฐานความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อสรุปก่อนดังนี้

<sup>25</sup> Ibid., 506.

<sup>26</sup> Buddhist Publication Society, *The Three Basic Facts of Existence: Ill Suffering* (Kandy: Buddhist Publication Society, 1973), 56.

คำว่า สุนิยม<sup>27</sup> (Optimism) เป็นคำคู่ตรงข้ามกับทุนิยม (Pessimism) สุนิยมหมายถึงการมองโลกในแง่ดีเป็นทัศนนะที่เชื่อว่าบุคคลควรให้ความสำคัญกับการมองเรื่องราวด้านบวกมากกว่าด้านลบ เช่น เราทำขนมที่เพิ่งซื้อมาหกลือเพียงครึ่งเดียว การมองโลกในแง่ดีจากเหตุการณ์นี้คือ อย่างน้อยยังเหลือขนมอีกครึ่งหนึ่ง โดยนัยนี้จึงมีนักจิตวิทยา นักปรัชญาบางคนเลือกที่จะใช้ชีวิตโดยมีทัศนคติแง่บวก และมีชีวิตในอุดมคติแบบสุนิยม การมองโลกในด้านดีนั้นหากพิจารณาให้ลึกจะพบว่า แนวคิดที่เป็นเป้าหมายปลายทางของความคิดนี้จุดบรรจบจะอยู่ที่คำว่าความสุขมีฐานคิดมาจากนักปรัชญาลัทธิสสารนิยม ทั้งในกลุ่มปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก เป็นการมองโลกในด้านดีที่มุ่งหวังให้เกิดความสุขเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นการมองโลกในแง่บวกเพื่อไขว่คว้าให้ได้มาซึ่งความสุขเพียงชั่วคราว โดยลดทอนคุณค่าการกระทำความดีในตัวมนุษย์ลงไป ดังเช่น แนวคิดของกลุ่มปรัชญาอินเดียที่ถูกเรียกว่าลัทธิจารวาก<sup>28</sup> แนวคิดแบบสุนิยมมีปรากฏทั้งในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาตะวันออก

การมองโลกในแง่ดีหรือทัศนนะสุนิยมในปรัชญาตะวันออกสามารถเห็นได้จากแนวคิดของกลุ่มลัทธิปรัชญาจารวาก โดยนัยนี้จารวากคือตัวอย่างแย่งที่แสดงให้เห็นว่า คำว่าการมองโลกในแง่ดีในบางกรณีมีข้อบกพร่องบางประการปรากฏอยู่ จารวากจึงเป็นกลุ่มที่มีทัศนนะเรื่องชีวิตในอุดมคติตรงข้ามกับโซเปนฮาวเออร์อย่างชัดเจน เพราะลัทธิจารวากเชื่อว่ามนุษย์จะหลุดพ้นเป็นอิสระโดยปราศจากความยินดี

<sup>27</sup> แนวความคิดทางปรัชญาฝ่ายหนึ่งที่มีมองทุกอย่างไปในแง่ดี โดยปริยายหมายถึง มองโลกในแง่ดีคู่กับ ทุนิยม คือ การมองโลกในแง่ร้าย ดูเพิ่มเติมใน สำนักพิมพ์มติชน, พจนานุกรมฉบับมติชน, อ้างคำว่า “สุนิยม.”

<sup>28</sup> ชื่อเรียกในภาษา สันสกฤต จารวากทศนุ

ในความสุขหรือหมดความทุกข์ไม่ได้<sup>29</sup> โดยนัยนี้จะเห็นได้ว่าจารวากเป็นระบบปรัชญาแบบวัตถุนิยม (Materialistic Philosophy) ในทางจริยศาสตร์หากจะเทียบเคียงอุดมคติของจารวากก็พอจะเรียกได้ว่าเป็นอุดมคติแบบบริวาทที่เน้นความสุขในชีวิตนี้ หรือความสุขของบุคคลเป็นจุดมุ่งหมายประการเดียวของมนุษย์<sup>30</sup> กล่าวคือปรัชญานี้ตรงกับลัทธิสุขนิยม (Hedonism)<sup>31</sup> ของตะวันตก เพราะเชื่อว่าชีวิตนี้เป็นผลผลิตของวัตถุธาตุ<sup>32</sup> ชีวิตนี้สิ้นสุดลงเพราะวัตถุธาตุแยกออกจากกัน จารวากเชื่อว่ามนุษย์ประกอบขึ้นจากธาตุสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุเหล่านี้เมื่อประกอบกันเข้าแล้วก่อให้เกิดเป็นสสารในร่างกายของมนุษย์ และร่างกายของมนุษย์นี้สามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัสทางกายได้ ส่งผลให้มนุษย์เกิดความรู้สึกต่างๆ ขึ้นมา ทั้งความสุขเมื่อประสบพบเจอกับสิ่งที่ชอบและความทุกข์เมื่อไม่ได้สมดังปรารถนา การแสดงออกรวมถึงการรับรู้ความรู้สึกของมนุษย์เป็นผลพวงมาจากคุณสมบัติของร่างกายไม่ใช่สิ่งที่เรียกว่าจิต หากจารวากมีมโนทัศน์เช่นนั้น เจตจำนงตามทฤษฎีของโชเปนฮาวเออร์จึงไม่มีอยู่จริง ด้วยเหตุนี้จารวากจึงมีการมองโลกที่เป็นด้านบวกแบบสุดโต่ง คือมุ่งเป้าไปที่ความสุขทางประสาทสัมผัสเป็นหลักเท่านั้นว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงและสามารถสัมผัสได้ การมองโลกแบบสุขนิยมหรือมองแง่ดีเพียงด้านเดียว

<sup>29</sup> ธนู แก้วโสภาส, *ปรัชญา-ศาสนา ตะวันออก ตะวันตก* (กรุงเทพมหานคร: สากลการศึกษา, 2530), 127.

<sup>30</sup> วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, *ปรัชญาอินเดียสังเขป* (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), 127.

<sup>31</sup> Gor Graham, *Philosophy Theories of Ethics: An Introduction to Moral Philosophy with a Selection of Classic Readings* (New York: Routledge, 2011), 37.

<sup>32</sup> อติศักดิ์ ทองบุญ, *ปรัชญาอินเดีย* (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2532), 16.

โดยใช้ความสุขเป็นฐานความคิดในการมองจึงสะท้อนออกมาเป็นคุณค่าให้มนุษย์เนิ่นกิน ดื่ม และรื่นเริงสำราญ<sup>33</sup> โดยนัยยะของคำอธิบายนี้คงไม่แตกต่างจากค่านิยมการมองโลกในแง่ดีของคนในสังคมยุคปัจจุบันที่มองโลกโดยใช้ความเชื่อว่าความสุขที่ดีของมนุษย์อยู่บนพื้นฐานของความสำเริง

อนึ่ง ข้อสังเกตเราจะพบว่า แนวคิดแบบสุนิยมคือการมองโลกในแง่ดีที่เลือกมองเป้าหมายของชีวิตอยู่กับความสุขในปัจจุบันที่สัมผัสจับต้องได้ และปฏิเสธอุดมคติของชีวิตที่เชื่อในเรื่องความสามารถของมนุษย์ในการหลุดพ้นเป็นอิสระโดยปราศจากการยินดีในความสุขหรือความทุกข์ว่าเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้นั้น ไม่ได้มีแต่ในปรัชญาตะวันตก ทรรศนะการมองโลกและชีวิตลักษณะนี้มีอยู่ในปรัชญาตะวันตกด้วย เช่น แนวคิดของเอพิคิวรัสนักสสารนิยมสมัยกรีกโบราณ เอพิคิวรัสได้เสนอทัศนะไว้ว่า เมื่อมนุษย์ตายลงร่างกายของมนุษย์ก็จะเสื่อมสลายไป ถึงแม้ว่าจะมีนักปรัชญาบางกลุ่มเชื่อว่า มนุษย์มีจิตวิญญาณ แต่แท้ที่จริงแล้วจิตหรือวิญญาณของมนุษย์ก็คือสสารที่มีการแตกดับเช่นกัน ดังนั้นในขณะที่มนุษย์ยังดำรงอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงที่สามารถจับต้องสัมผัสได้ การแสวงหาความสุขเพื่อตนเองจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำมากที่สุด ข้อความที่ยืนยันทัศนะของเอพิคิวรัสดังกล่าวคือ “...ท้ายที่สุดแล้วเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป้าหมายสุดท้ายของมนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่ต้องการจะหลุดพ้นจากความทุกข์และความหวาดกลัว ความสุขจึงเป็นทั้งเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองในชีวิตของมนุษย์...” จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทรรศนะการมองโลกในแง่ดี กรณีตัวอย่างของลัทธิจรวากและแนวคิดของเอพิคิวรัสตามที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า แนวคิดแบบสุนิยมมี

<sup>33</sup> สุนทร ฅน รัชชี, *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ* (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), 74.

จุดอ่อนบางประการปรากฏอยู่ ทั้งทฤษฎีของลัทธิจารวากในฐานะกลุ่มปรัชญาตะวันออก และเอพิคิวรัสในนามนักปรัชญาตะวันตก ล้วนเป็นมโนทัศน์ที่มองโลกสุดโต่งเพียงด้านเดียวไม่ต่างจากโชเปนฮาวเออร์

ถ้าจุดอ่อนของสุขนิยมคือการตั้งอยู่บนฐานคิดทางจริยศาสตร์ โดยเน้นการมีชีวิตในอุดมคติแบบกลุ่มสุขนิยมนั้นก็หมายความว่า สุขนิยมเป็นทฤษฎีที่ สุดโต่งไม่ต่างจากแนวคิดทุนนิยมของโชเปนฮาวเออร์เท่าไรนัก ทั้งนี้เพราะการมองโลกในแง่ดี โดยจำกัดกรอบความคิดในการมองซึ่งให้คุณค่ากับความสุขทางประสาทสัมผัสเป็นฐานคิดในการมองโลกด้านบวก ไม่สามารถก่อให้เกิดความสุขแบบยั่งยืนได้ ดังที่โชเปนฮาวเออร์เชื่อว่า

การดิ้นรนของเจตจำนงเกิดจากความอยาก ความอยากก่อให้เกิดทุกข์ มนุษย์สามารถทำให้ความพึงพอใจที่มีหรือต้องการต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหมดลงได้ แต่ที่จริงยังมีความต้องการอื่นๆ อยู่ และความต้องการหรือความอยากนี้ก็จะไม่มีวันจบสิ้น<sup>34</sup>

ถ้าโชเปนฮาวเออร์กล่าวอย่างนี้ก็หมายความว่า การมองโลกในแง่ดีที่เรียกว่าทฤษฎีแบบสุขนิยม (Optimism) ซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดของสุขนิยม (Hedonism) มีจุดอ่อน เหตุผลสนับสนุนประการที่หนึ่งคือการเข้าใจโลกและชีวิตด้วยมุมมองด้านบวก เพื่อสนองความพึงพอใจให้แก่ตนนั้น ไม่ได้สร้างความสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เพราะความพอใจของมนุษย์สามารถหมดลงได้ เริ่มต้นพอใจ ต้องการสิ่งใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา เหตุผลข้อต่อของสุขนิยมที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบสุขนิยม ประการ

<sup>34</sup> Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Idea*, Vol. 1., trans. R.B. Haldane and J. Kemp, 252-254.

ถัดมาคือ การมองโลกในแง่ดีลักษณะนี้ลดทอนคุณค่าการกระทำที่ดีในตัวมนุษย์ลง เพราะมนุษย์จะได้กระทำความดีเพื่อความสุขของการเลือกที่จะกระทำความดีเป็นไปเพื่อความสุขอย่างอื่น ซึ่งจะเป็นผลตอบแทนที่มักตามมาในภายหลัง การกระทำต่างๆ มุ่งไปเพื่อให้ตนเองได้พบกับความสุขและสิ่งที่พอใจเป็นหลัก กลุ่มนี้ไม่ได้มีความเห็นว่าการโลกนี้เต็มไปด้วยความสุข แต่เชื่อว่าความสุขในโลกนี้คือสิ่งเดียวที่เป็นความจริงและเป็นสิ่งที่ดี เป้าหมายสำคัญของชีวิตมนุษย์คือความรื่นรมย์และหาความสุขให้กับชีวิต โดยนัยยะนี้แสดงให้เห็นว่า หากสุขนิยมมีฐานคิดแบบสุขนิยมคือ ไม่เชื่อการมีอยู่ของจิตวิญญาณ รวมถึงเจตจำนงที่อยู่ในตัวมนุษย์ และไม่เชื่อว่ามนุษย์จะหลุดพ้นจากความพอใจในความสุขได้ จะส่งผลให้ความเชื่อเรื่องการหลุดพ้น (Liberation) ความเห็นเรื่องนรกสวรรค์ ที่หล่อหลอมให้คนทำความดีละเว้นความชั่วเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่าอีกต่อไป

ดังนั้นข้อพิสูจน์เพื่อยืนยันว่าแนวคิดนิยมของโซเปนฮาวเออร์มีจุดแข็งหรือข้อเด่น คือ แนวคิดนี้ช่วยต้านกระแสการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์อย่างเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การครอบครอง การยึดติดกับวัตถุสิ่งของภายนอกกว่าเป็นทุกข์ ผู้เขียนคิดว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเป็นกระบอกเสียงเพื่อนำเสนอแนวคิดแบบใหม่ในสังคมเพื่อลดทอนความอยากในตัวมนุษย์ลง นอกจากนี้เราจะพบว่าข้อเด่นอีกประการหนึ่งของทุนนิยม (Pressimism) คือแนวคิดแบบทุนนิยมมีฐานคิดที่ไม่ให้คนหมกหมุ่นอยู่ในกระแสสังคมแบบบริโภคนิยม แต่ให้หันกลับมามองชีวิตในอุดมคติซึ่งเป็นฐานคิดทางจริยศาสตร์ที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มอสุขนิยม (Non-hedonism) จากที่กล่าวมามีข้อยืนยันที่พิสูจน์ได้ว่า การมองโลกในแง่ดีนั้น มิได้ทำให้เกิดผลดีเสมอ มโนทัศน์นี้ ทำให้ข้ออ้างที่นักปรัชญา

ทั้งหลายมองว่า การมองโลกในแง่ดีดีกว่าการมองโลกในแง่ร้ายแบบ โชเปนฮาวเออร์มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือลดน้อยลงในทันที เพราะ หากทำการวิเคราะห์ให้ลึกลงไปยังฐานคิดแบบอภิปรัชญา เราจะพบว่า การมองโลกในแง่ดีก็มีข้อเสียบางประการเช่นกัน ไม่แตกต่างจากการ มองโลกในแง่ร้าย คำถามประการถัดมาคือ หากจะกล่าวว่าแนวคิดแบบ ทุนิยมของโชเปนฮาวเออร์เป็นแนวคิดที่มองโลกในแง่ร้ายเป็นแนวคิดที่ใช้ ขับเคลื่อนสามัญสำนึกบางอย่างของคนในสังคมให้มีเกณฑ์ในการเลือก ตัดสินใจที่จะลดความเห็นแก่ตัวลงได้ ข้ออ้างเพื่อสนับสนุนข้อสรุปนี้คือ ต้องสามารถหาข้อพิสูจน์มายืนยันได้ว่า อะไรคือ ข้อเด่นของแนวคิดแบบ ทุนิยมที่มีปรากฏอยู่บ้าง

คำตอบต่อข้อคำถามนี้คือ การที่มนุษย์เข้าใจว่าความทุกข์คือ ความจริงที่ปรากฏ และความทุกข์นี้เกิดขึ้นเสมอหลังจากที่มนุษย์ไขว่คว้า และพบความสุขมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง การมองโลกในแง่ดีเพื่อให้เกิด ความสุขที่มนุษย์ได้รับมาจากความพอใจนั้นไม่มีวันดำรงอยู่อย่าง ถาวรเพราะความพอใจของมนุษย์จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่สามารถที่จะ ตอบสนองได้หมด แสดงให้เห็นว่า ทรรศนะการมองโลกในแง่ร้าย ของโชเปนฮาวเออร์ถูกทำให้พบว่ามีข้อเด่นบางประการขึ้นมาทันที ประการที่หนึ่ง เป้าหมายชีวิตที่เราเห็นได้ชัดเจนที่สุดจากตัวอย่างของกลุ่ม นักคิดในปรัชญาอินเดีย ดังเช่นกลุ่มเจตนนิยม (Spiritualism) ที่ถูกเรียกว่ามองโลกในแง่ร้าย และถูกจัดอยู่ในกลุ่มทุนิยมเช่นเดียวกับโชเปนฮาว เออร์ซึ่งเป็นกลุ่มที่เชื่อในเรื่องการมีอยู่ของสวรรค์และแสวงหาการหลุดพ้น เป็นทรรศนะที่ยังดำรงไว้เพื่อเป็นช่องทางให้คนเชื่อมั่นในการทำ ความดี ต่อไปลดการเบียดเบียน ในขณะที่ผู้ไม่เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ย่อมประพฤติ ตนตามใจชอบ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่ตามมา ถือคติว่า

มือใครยาวสาวได้สาวเอา หากจับไม่ได้ไล่ไม่ทันก็พร้อมจะทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ตน ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการเบียดเบียนนั่นเอง ข้อเด่นของทุณิยมประการที่สองคือ การเปรียบเทียบและชี้ให้เห็นว่า การมองโลกในแง่ดีที่มีฐานคิดแบบสสารนิยมเพื่อให้เกิดความสุข ความสุขในลักษณะนั้นเป็นเพียงมายาภาพ ประการที่สาม การมองโลกแบบทุณิยมเป็นไปเพื่อให้เกิดการระวังไม่ประมาท ตัวอย่างเช่น การคิดถึงความตาย หากเรานำหลักการแบบทุณิยมมาใช้คิดให้ถูกวิธีเราจะพบว่า การคิดถึงความตายช่วยให้เราไม่ประมาท เร่งชวนชวายเป็นแต่สิ่งที่ดี ในขณะที่เดียวกันถ้ามองเรื่องการระลึกรู้ถึงความตายแบบทุณิยมแง่ลบ ย่อมจะเกิดความรู้สึกแบบหดหู่ และรวบยอดไปถึงบางครั้งอาจจะเกิดความรู้สึกเมื่อคนที่เราเกลียดชังตายไป และประการสุดท้ายข้อเด่นของทุณิยมที่ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบอสุขนิยม คือ หากมองโลกในแง่ดีอย่างเดียบบแบบสุนิยม โดยกระทำการชวนชวายเป็นทุกอย่างอยู่บนความพอใจของประสาทสัมผัส จะทำให้มนุษย์หลงอยู่ในความสุขสำราญ ถ้าเป็นดังเช่นนั้นจริง เทคโนโลยีผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ ของมนุษย์จะไม่มีวันเกิดขึ้นได้เลยเพราะจากการที่ไซเปินฮาวเออร์มองว่าชีวิตคือความทุกข์ การมองโลกในแง่ดีที่ยึดความสุขเป็นหลัก และความสุขเป็นมายา การมีทรรศนะปฏิเสธความสุขเช่นนี้ทำให้เกิดการมีแนวคิดชีวิตในอุดมคติแบบอสุขนิยมขึ้น และด้วยแนวคิดอสุขนิยมนี้อาจช่วยให้มนุษย์มีเป้าหมายในชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การมองโลกแบบสุนิยมบนฐานความคิดแบบสสารนิยม เป็นเพียงข้ออ้างแบบเหมารวมว่าการมองโลกในแง่ดีนั้นก่อให้เกิดคุณ ส่วนการมองโลกแบบแง่ร้ายทำให้ชีวิตหดหู่ อาจเป็นข้ออ้างที่ไม่สามารถรับรองและยืนยันได้ว่าเป็นความจริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะไม่จริงเสมอไปกับคำพูดที่ว่า การมองโลกแบบสุนิยมช่วยให้มนุษย์



พบกับความสุขมากกว่า สาเหตุที่ข้ออ้างนี้ไม่สมเหตุสมผลเพราะมีข้อยืนยันบางกรณีที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าหากการมองโลกแบบทุนิยมซึ่งเป็นการมองโลกในด้านบวกนั้นมีเป้าหมายปลายทางเป็นไปเพื่อความสุขอันเกิดจากประสาทสัมผัสย่อมส่งผลต่อการเพิ่มอัตราความยึดมั่นในตัวตนของมนุษย์ เมื่อเป็นดังเช่นที่กล่าวมานี้ มนุษย์และผู้คนในสังคมจะดำรงอยู่ด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ด้วยเหตุนี้จึงไม่อาจกล่าวสรุปได้ว่าการมองโลกแบบทุนิยมดี แนวคิดทุนิยมด้อยเป็นจริงเสมอไป หัวข้อถัดไปจะเป็นการเสนอว่าทุนิยมเป็นหลักความเข้าใจในชีวิตเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อพ้นจากความทุกข์ในแบบที่ปัจเจกชนแต่ละคนสนใจต่อไป

### 3. การประนีประนอมเพื่อยืนยันว่าแนวคิด แบบทุนิยมมีข้อดีบางประการ

การนำเสนอข้อโต้แย้งที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบทุนิยมของโชเปนฮาวเออร์หรือแนวคิดแบบทุนิยมที่ได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในสังคม หากเลือกที่จะมองเพียงด้านดีอย่างเดียว อาจทำให้เกิดการละเลยและปิดบังข้อด้อยเอาไว้ ทรรศนะต่างๆ ในโลกนี้จึงไม่มีความสมบูรณ์ที่สุด ขึ้นอยู่กับมุมมองและการให้ค่า ทุกสิ่งในโลกจึงมีสองด้านเสมอ ด้วยเหตุนี้ ถ้าพูดถึงการมองโลกและชีวิตในแบบที่โชเปนฮาวเออร์เขื่อนั้นถูกจัดว่าเป็นปฏิปักษ์กับกลุ่มที่มักมองโลกในแง่ดี

อนึ่ง สิ่งที่ยังตั้งข้อสังเกตคือหากมีความพยายามในการประนีประนอม เพื่อให้แนวคิดแบบทุนิยมมิได้เป็นมโนทัศน์ที่แย่สุดโต่งเพียงอย่างเดียว อะไรคือเหตุผลที่จะทำให้ข้ออ้างนี้เป็นที่ยอมรับได้

ปัญหานี้สามารถคลี่คลายลงได้ โดยวิธีการแบบที่หนึ่ง คือ การทำให้เห็นว่ามีโน้ตศน์แบบสุนิยมไม่ได้ปราศจากข้อบกพร่องซึ่งได้แสดงผลพร้อมหลักฐานไปแล้วตามที่กล่าวมา ประการที่สองคือการเริ่มต้นสำรวจว่าแท้จริงแล้วมีโน้ตศน์ในการมองโลกและชีวิตทั้งหมดมีกี่รูปแบบ ความจริงที่เป็นกลางของมีโน้ตศน์ในการมองโลกเป็นแบบใด

ในความเป็นจริงแล้ว ถ้าพูดถึงมีโน้ตศน์การมองโลกและชีวิตของมนุษย์ นักปรัชญาได้แบ่งการมองโลกของมนุษย์ออกเป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ (1) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) (2) การมองโลกในแง่ร้าย (Pessimism) และ (3) การมองโลกในแง่เข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (Realism) สิ่งที่เราควรทำให้แจ้งในหัวข้อนี้คือ อะไรคือการมองโลกตามความเป็นจริง และการมองโลกตามเป็นจริงมีลักษณะเป็นอย่างไร

มีโน้ตศน์ที่จะยกนำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจการมองโลกตามความเป็นจริงในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบ แนวคิดของพุทธศาสนา เพื่อเป็นภาพที่ฉายให้เห็นว่า การมองโลกที่เป็นแง่บวกแบบสุดโต่ง กับการมองโลกแบบแง่ลบเพียงอย่างเดียว แนวคิดทั้งสองสามารถเชื่อมประสานสอดคล้องให้เกิดการมองโลกตามความเป็นจริงได้อย่างไร และการทำความเข้าใจวัฏจักรชีวิตของมนุษย์ที่เริ่มรู้ว่าชีวิตมีความทุกข์เป็นจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดช่วยให้เกิดการเข้าใจโลกตามความเป็นจริงได้อย่างไร

การมองโลกแบบสุดโต่งที่เน้นมองหาด้านบวกหรือลบเพียงอย่างเดียว ทศณะเช่นนี้ไม่ได้เพิ่มมีปรากฏในยุคนปัจจุบันเท่านั้น หากการสืบย้อนไปในสมัยพุทธกาลจะพบว่า แนวคิดการมองโลกและชีวิตก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ก็มีกลุ่มบุคคลในชมพูทวีปมองโลกและชีวิตแบบสุดโต่งเช่นกัน การมีมีโน้ตศน์ในการเข้าใจโลกและชีวิตอย่างไร

ยอมสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นแนวทางการใช้ชีวิตไปตามวิถีคิดแบบนั้น ในสมัยพุทธกาลมีกลุ่มหนึ่งที่มีมโนทัศน์ในการมองโลกแบบสุนิยมที่เรียกว่า กามสุขัลลิกานุโยค และกลุ่มคนอีกประเภทหนึ่งที่นิยมการมองโลกและชีวิตของมนุษย์เป็นที่รวมของตัณหา เป็นความชั่วร้ายอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการมองในกรอบของทุนิยม คนทั้งสองกลุ่มนี้จะมีแนวคิดในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน เพราะทัศนคติมุมมองเป็นเครื่องแสดงทิศทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกัน

กลุ่มที่ (1) สุนิยมแบบกามสุขัลลิกานุโยค คือการมองโลกด้านบวกโดยเน้นความสุขจากการหมกมุ่นอยู่ด้วยกามสุข (The extreme of sensual indulgence, extreme hedonism) พุทธสาวกที่เคยมองโลกแบบสุนิยมและปฏิบัติตนแบบกามสุขัลลิกานุโยคก่อนตรัสรู้ ได้แก่ พระยส<sup>35</sup> พระมหากัจจายนะ<sup>36</sup> พระนันทะ<sup>37</sup> พระขทิวณียเวรตะ<sup>38</sup> ส่วนกลุ่มที่ (2) ทุนิยมแบบอัสตติกถมธานุโยค คือการมองโลกด้านลบด้วยคิดและเชื่อว่าการประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเอง, การบีบคั้นทรมานตนให้เดือดร้อน (The extreme of self-mortification, extreme asceticism) เป็นการกระทำที่ถูกต้อง พุทธสาวกที่เคยมองโลกแบบทุนิยมและปฏิบัติตนแบบอัสตติกถมธานุโยคก่อนตรัสรู้ คือ พระนาลกะ<sup>39</sup> พระสุภูติ<sup>40</sup> พระโสณโกฬิวิสะ<sup>41</sup>

การมองโลกด้วยวิธีการทั้งสองดังที่กล่าวมาข้างต้น พุทธศาสนา

<sup>35</sup> วิ.ม. 4/25/24 (ไทย.มจร)

<sup>36</sup> ม.ม. 13/464/326 (ไทย.มจร)

<sup>37</sup> พุ.ธ. 25/67-70/90-93 (ไทย.มจร)

<sup>38</sup> พุ.เถร. 26/275/246 (ไทย.มจร)

<sup>39</sup> พุ.เถร. 25/388/415 (ไทย.มจร)

<sup>40</sup> พุ.เถร. 32/23/67 (ไทย.มจร)

<sup>41</sup> วิ.ม. 5/1/1 (ไทย.มจร)

ไม่ยอมรับ และได้เสนอวิธีการมองโลกแบบใหม่ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น การมองโลกตามความเป็นจริง คือ การมองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาไม่สุดโต่งไปด้านดีหรือด้านร้าย ตามความรู้สึกที่ตนคิดเอาเอง แต่เป็นการมองลงไปตรงๆ โดยใช้ปัญญาเป็นฐานคิดอยู่ตรงกลางเพื่อบ่งชี้ให้เห็นตามความเป็นจริง พุทธศาสนาได้ยืนยันไว้ว่า ทั้งการมองโลกในแง่ดีหรือแง่ลบเกินไป ยังไม่ใช่วิธีการมองที่ถูกต้อง แต่ทั้งการมองในแง่ที่ดีหรือร้าย ช่วยให้ผู้มนุษย์สามารถค้นพบความเข้าใจของการมองตามความเป็นจริงที่อยู่บนเส้นทางที่พุทธศาสนาเรียกว่า การมองแบบทางสายกลาง ซึ่งเป็นการเข้าใจโลกและชีวิตด้วยวิธีการมองแบบมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งมีมัชฌิมาปฏิปทานี้เองที่กล่าวได้ว่าเป็นการมองโลกตามความเป็นจริงที่ปรากฏในพุทธศาสนา เป็นที่น่าสังเกตว่า การเข้าใจโลกและชีวิตแบบทางสายกลางนี้ จะขาดจุดเริ่มต้นการมองจากสิ่งที่สุดโต่งสองข้างไม่ได้กล่าวคือ บุคคลพึงเห็น เรียนรู้ และเข้าใจ แนวคิดสุนียมแบบกามสุขัลลิกานุโยค ตลอดจนแนวคิดทุนนิยมแบบอัสติกลมนานุโยค มาก่อนจึงจะเข้าใจการมองโลกตามความเป็นจริงได้ การพิสูจน์ขั้นตอนวิธีการมองโลกตามความเป็นจริงของพุทธศาสนาดังที่กล่าวมานี้ชี้ให้เห็นว่า การมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งเป็นทรรศนะแบบทุนนิยมของโซเปินฮาวเออร์ นั้น คือจุดเริ่มต้นให้เกิดการเปรียบเทียบว่าโลกมีสองด้านเสมอ เมื่อมีการมองในแง่ดีซึ่งเป็นรูปแบบที่คนในสังคมชื่นชม และการมองโลกที่เริ่มจากคำว่า ทุกข์ ซึ่งหลายครั้งถูกกล่าวหาว่าเป็นการมองโลกที่หดหู่เกินไปนั้น ทำให้มนุษย์เกิดการเปรียบเทียบ ตลอดจนอาจจะพบการมองโลกตามความเป็นจริงแบบทางสายกลางของพุทธศาสนาได้ด้วยเหตุผลนี้ ผู้เขียนคิดว่ามีความเป็นไปได้ที่จะประนีประนอมให้เห็นถึงข้อเด่นบางประการของการมองโลกตามความเป็นจริง ซึ่งต้องอาศัย

การมีจุดเริ่มต้นจากการมองชีวิตว่าเป็นรวมศูนย์ของความปรารถนา ความอยาก ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการมองโลกแบบทุนิยมของ โชเปนฮาวเออร์ จะเป็นหนึ่งในช่องทางทำให้มนุษย์เห็นความเป็นจริงอีก ด้านหนึ่งของชีวิต ดังนั้น แนวคิดทุนิยมไม่ใช่แนวคิดที่เลวร้ายเสมอไป เพราะทำให้มนุษย์ยับยั้งเข้าใกล้การเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงมากขึ้น ทรรศนะนี้ช่วยให้เราได้ตระหนักถึงจริยศาสตร์ที่ว่าด้วย คุณมคติของชีวิตบางประการ คือ มนุษย์ควรดำรงชีวิตโดยลดทอน การแสวงหาความพึงพอใจเพราะความสุขที่เกิดจากความต้องการคือ ความสุขที่ครอบงำปิดบังความทุกข์ไว้ โชเปนฮาวเออร์จึงเป็นนักคิด ผู้จุดชนวนทรรศนะการมองโลกและชีวิตที่แตกต่างจากแนวคิดกระแสหลักในขณะนั้น และแน่นอนว่าแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อนักปรัชญาใน สมัยต่อมาจากข้ออ้างที่ได้กล่าวมาข้างต้นพิสูจน์ได้ว่า การวิเคราะห์เพื่อ ได้แย้งว่า โชเปนฮาวเออร์มีทรรศนะแบบทุนิยม คือการมองโลกในแง่ ร้ายเป็นสิ่งที่พึงรับได้ ถ้าการมองโลกแบบทุนิยมเป็นไปเพื่อสร้างกำลังใจ ให้มนุษย์ ทุนิยมที่โชเปนฮาวเออร์เสนอก็มีข้อดีเช่นกันคือการมองโลก แง่นี้ เป็นไปเพื่อสร้างความไม่ประมาทในชีวิต และอาจนำไปสู่การพบ วิธีคิดเพื่อการมองโลกตามความเป็นจริงนั่นเอง

## บทสรุปข้อวิจารณ์ของผู้เขียน

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตในเชิงปรัชญาว่าเหตุผลที่ทำให้การเกิดขึ้น และคงอยู่ของ “ความสุขและความทุกข์” ในมนุษย์แต่ละคนดำเนินไป ในวิถีทางที่ต่างกัน ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการมองโลกที่มี “ทัศนคติ แบบสุดโต่ง” ไม่ว่าด้านบวกหรือลบ มีโอกาสทำให้เกิดความทุกข์ได้ง่าย

การมองโลกในแง่ร้ายที่เริ่มต้นจากความทุกข์แบบไซเปนฮาวเออร์ ส่งผลให้เกิดการมองโลกแบบสุดโต่งด้านเดียวก็จริง แต่ก็ไม่แตกต่างไปจากการมองโลกในแง่ดีเท่าไรนัก เปรียบเสมือนทั้งคู่มองเหรียญคนละด้าน แต่จุดกำเนิดการมองมีต้นทางอยู่ที่เหรียญอันเดียวกัน การมองเหรียญไม่ว่าจะมองจากด้านไหน ท้ายที่สุดแล้วก็จะช่วยให้ผู้มองเห็นความจริงเพียงด้านเดียว แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้มองจับเหรียญตั้งขึ้นและมองอย่างรอบด้าน จึงจะสามารถเห็นภาพรวมทั้งหมดของเหรียญนั้น เปรียบได้กับแนวคิดแบบทุนนิยมและสังคมนิยม หากมองให้เข้าใจตามความเป็นจริงทั้งสองอย่าง ย่อมทำให้พบความเป็นจริงของชีวิตที่ถูกต้องเที่ยงตรงกว่าเดิม ในศาสตร์ทางปรัชญาแนวคิดแบบเป็นกลางระหว่าง Pessimism และ Optimism ถูกเรียกว่าแนวคิดแบบ Meliorism ที่เห็นว่าแนวคิดแบบทุนนิยมเชื่อว่าโลกมีแต่ความเลวร้ายเอียงไปทางความชั่ว ส่วนสังคมนิยมก็มองด้านเดียวเห็นว่าโลกมีแต่ความสุขน่ารื่นรมย์ เอียงไปในทางความกำหนัดยินดี ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการมองและเข้าใจที่ถูกต้องคือ โลกมีทั้งดีและไม่ดี การเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ควรเป็นไปเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและรักษาสิ่งที่ดีไว้นั่นเอง

ดังนั้น ข้อสรุปที่พบคือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการมองโลกโดยยึดโยงจากการเห็นความสำคัญของความสุขเปรียบเทียบกับผลลัพธ์จากการมองโลกและชีวิตว่าเต็มไปด้วยความทุกข์ คำถามคือการมองในรูปแบบใดที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณและลดทอนค่านิยมการเห็นแก่ตัวในสังคมได้มากกว่ากัน คำตอบของปัญหานี้คือแม้ไซเปนฮาวเออร์จะมีทรรศนะแบบทุนนิยม แต่แนวคิดนี้ได้ทำให้มนุษย์เห็นความเป็นไปของชีวิตในอีกมุมหนึ่ง ซึ่งจะช่วยลดทอนการยึดติดเพื่อแสวงหาความพึงพอใจในชีวิตเพียงอย่างเดียวการมองโลกแบบทุนนิยมก่อให้เกิดผลดีต่อชีวิตและ

สังคมได้ ข้อเสนอสนับสนุนที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การมองโลก  
ในแง่ร้ายก่อให้เกิดความอ่อนแอทางความคิดเป็นข้อสรุปที่ไม่สมเหตุ  
สมผล และเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า ข้อวิพากษ์แนวคิดแบบทุนิยม  
ของโชเปนฮาวเออร์มีข้อเด่นบางอย่างแฝงอยู่เพียงแต่มองให้ลึกก็จะ  
พบประโยชน์จากแนวคิดนี้ได้เช่นกัน

## บรรณานุกรม

### • ภาษาไทย

#### 1. คัมภีร์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

#### 2. หนังสือ

เซอร์ โทมัส มอร์. ยูโทเปีย. แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ, 2551.

ธนู แก้วโสภาส. ปรัชญา-ศาสนา ตะวันออก ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สากลการศึกษา, 2530.

พระศรีคัมภีรญาณ. พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. ปรัชญาอินเดียสังเขป. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2520.

วิทย์ วิศทเวทย์. จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, 2538.

สุนทร ณ รังษี. ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2532.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. ปรัชญาอินเดีย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2532.



### 3. พจนานุกรม สารานุกรม

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554  
เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาส  
พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม  
2554. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, 2556.  
\_\_\_\_\_. พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์  
โสภาการพิมพ์, 2548.

### • ภาษาต่างประเทศ

#### 1. หนังสือภาษาอังกฤษ

Buddhist Publication Society. *The Three Basic Facts of Existence: Ill Suffering*. Kandy: Buddhist Publication Society, 1973.

DELIUS, Christoph, Matthias GATZEMEIER, Deniz SERTCAN and Kathleen WÜNSCHER. *The Story of Philosophy From Antiquity to The Present*. China: h.fullmann, 2014.

GRAHAM, Gor. *Philosophy Theories of Ethics : An Introduction to Moral Philosophy with a Selection of Classic Readings*. New York: Routledge, 2011.

SCHOPENHAUER, Arthur. *Essays and Aphorisms*. Translated by R.J. Hollingdale. Great Britain: Hazell Watson & Viney Ltd., 1970.

\_\_\_\_\_. *The World as Will and Idea*. Vol. 1., Translated by R.B. Haldane and J. Kemp. London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1964.

STOKES, Philip. *Philosophy The Great Thinkers*. China: Arcturus Publishing Ltd., 2008.

## 2. บทความภาษาอังกฤษ

VARAKAMIN, S.. "Human cell & Stem cell." *J. Bureau of Alternative Medicine*, 5(2), (2012): 5-16.